

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

INVESTMENT AND INNOVATIVE TOOLS TO SUPPORT ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

Піщулін А.С.

магістр з менеджменту, аспірант,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

У статті розглядаються проблеми забезпечення стійкого економічного зростання національної економіки. Проаналізована роль України на міжнародній арені в рамках інвестиційної привабливості, рівня економічної свободи та глобальної конкурентоспроможності української економіки. Надані основні чинники низької інвестиційної привабливості економіки України. Розглядаються основні напрямки для поліпшення конкурентоздатності національної економіки та вихід на новий етап розвитку економіки. Обґрунтовані необхідні заходи для покращення інвестиційної привабливості національної економіки України.

Ключові слова: іноземні інвестиції, механізм економічної стабільності, глобальний індекс конкурентоздатності, підвищення конкурентоздатності економіки, подолання кризи, інноваційна економіка.

В статье рассматриваются проблемы обеспечения устойчивого экономического роста национальной экономики. Проанализирована роль Украины на международной арене в рамках инвестиционной привлекательности, уровня экономической свободы и глобальной конкурентоспособности украинской экономики. Предоставлены основные факторы низкой инвестиционной привлекательности экономики Украины. Рассматриваются основные направления для улучшения конкурентоспособности национальной экономики и выход на новый этап развития экономики. Обоснованы необходимые меры для улучшения инвестиционной привлекательности национальной экономики Украины.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, механизм экономической стабильности, глобальный индекс конкурентоспособности, повышение конкурентоспособности экономики, преодоления кризиса, инновационная экономика.

This paper addresses the problem of sustainable growth of the national economy. The role of Ukraine in the international arena within the investment attractiveness of economic freedom and global competitiveness of the Ukrainian economy. Provided the main factors of low investment attractiveness of Ukraine's economy. The main areas to improve the competitiveness of the national economy and entering a new stage of economic development. Grounded necessary measures to improve the investment attractiveness of the national economy of Ukraine.

Keywords: foreign investment, economic stability mechanism, the global index of competitiveness, improve the competitiveness of the economy, to overcome the crisis, innovative economy.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації та інтеграції державних економік характерною ознакою є активізація інноваційної діяльності. Визначними чинниками розвитку держави у сучасних умовах глобалізації стають такі фактори як наука, освіта й інновації. Країна, що прагне досягнення конкурентоздатності на міжнародній арені, повинна забезпечити конкурентоздатність своєї національної економіки, в умовах глобалізації. Конкурентоздатність національної економіки досягається здебільшого за рахунок інновацій. Успішна інноваційна країна вибудовує власну інноваційну політику: формуються національні інноваційні системи, розробляються стратегії інноваційного розвитку, збільшуються витрати

на наукові дослідження. Вдала інноваційна стратегія дозволяє державам у короткий термін здійснювати економічні прориви.

Україна знаходиться у важкій ситуації, коли розвиток тенденцій деградації вітчизняної науки та виробництва можуть законсервувати технологічну та економічну відсталість країни, зробити незворотним розрив із розвинутими країнами. Саме тому набуває актуальності прискорення в країні темпів економічного зростання на інноваційній основі, що буде сприяти створенню конкурентоздатної національної економіки і як наслідок – умов для виходу з кризи. Країні потрібна стратегія реалізації внутрішніх резервів економічного росту, переходу від тактики виживання до забезпечення розвитку з

врахуванням сучасних світових тенденцій глобалізації, інтеграції та інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні теоретичні аспекти інноваційного розвитку розглядаються у працях багатьох вітчизняних та закордонних вчених, таких як Л.І. Абалкінін [1], О.С. Власюком [2], Дж. Гедбрейтом [3], С.Ю. Глазьевим [4], М.П. Денисенком [5], Дж. Кейнсом [6], В.І. Кириленко [7], Д.С. Львовим [8], А.І. Сухоруковим [9], М. Фрідменом [10], І. Шумпетером [11], К. Ерроу [12] та іншими.

Мета роботи. Вивчити і проаналізувати інноваційні фактори підвищення конкурентоздатності національної економіки в умовах глобалізації для досягнення економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Оскільки новітні технології визначають не лише довгострокові перспективи економічного зростання й поліпшення якості життя населення, а й впливають на конкурентоздатність національної економіки, інноваційний розвиток є одним із пріоритетів державної політики країни.

Інвестори спираються не лише на урядові дані при прийнятті рішення на користь однієї чи іншої держави інвестування, але й в останні роки все більше на звіти Всесвітнього економічного форуму, що свідчить про його зростаючу важливість і об'єктивність. Звіти з глобальної конкурентоздатності публікуються з 1979 року, Україна вперше ввійшла у рейтинг у 1997 році. З цього часу методика розрахунку індексу змінювалася два рази. З 2004 року у звіті розраховується глобальний індекс конкурентоздатності (Global Competitiveness Index), який був розроблений для оцінки потенціалу зростання країн у середньостроковій й довгостроковій перспективі, з огляду на рівень розвитку на цей час і враховуючи, що конкурентоздатність – це набір установ, політик і факторів, які визначають рівень продуктивності країни [13].

Індекс розраховується за допомогою дослідження великої кількості компонентів, кожен з яких стосується окремих аспектів конкурентоздатності. Всі компоненти згруповано у 12 складових конкурентоздатності, які дозволяють національним економікам досягти стійкого економічного зростання й довгострокового благополуччя, а саме:

1. Державні, суспільні та приватні установи (показує розвиток інституціонального середовища держави, що формує базу для взаємодії економічних суб'єктів з метою одержання вигод);

2. інфраструктура (є важливим чинником, що визначає місце розташування економічної діяльності, а також види діяльності або сектори, які можуть розвиватися в економіці)

3. макроекономічна стабільність (сама по собі не може збільшити продуктивність країни, однак, макроекономічні проблеми серйозно шкодять економіці);

4. охорона здоров'я (від нього залежить якість робочої сили – основного фактору виробництва у країнах, що розвиваються);

5. освіта (наявність кваліфікованої робочої сили є однією з найважливіших складових економічного зростання);

6. ефективність ринку товарів та послуг (країни з ефективними ринками виробляють необхідний асортимент товарів і послуг з урахуванням умов попиту-пропозиції);

7. розвиненість фінансового ринку (ефективний фінансовий сектор дає можливість розміщення ресурсів, зекономлених громадянами країни або інвестованих іншими країнами, там, де ці ресурси є найбільш продуктивними);

8. стан ринку праці (ефективність і гнучкість ринку праці вкрай важливі, оскільки вони гарантують, що працівники використовуватимуться в економіці найбільш ефективно та матимуть достатньо ініціативи для того, щоб працювати щонайкраще);

Рис. 1. Глобальний індекс конкурентоздатності 2016 р. [13]

9. оснащеність новими технологіями (у цій групі оцінюється швидкість, з якою економіка переймає існуючі технології для підвищення продуктивності своїх секторів);

10. розмір ринку (впливає на продуктивність, оскільки великі ринки дозволяють компаніям користуватися економією на масштабі);

11. рівень розвитку бізнесу (стосується загальної якості бізнес-мереж країни);

12. інноваційний потенціал.

Таким чином, показник глобальної конкурентоздатності складається з дванадцяти основних груп факторів, що впливають на конкурентоздатність економіки країни на глобальному рівні. Всі ці фактори входять до основних чотирьох груп: економічні, політичні, науково-технічні та соціальні. Звісно, до дванадцяти груп увійшли не всі фактори, що можуть впливати на конкурентоздатність, проте більшість дослідників наголошують на пріоритеті інноваційних факторів, як факторів, що забезпечують довгострокову перевагу економіки [14].

На рис. 1 наведено глобальні індекси конкурентоздатності України (85 місце з 138) та Польщі (36 місце). Глобальний індекс конкурентоздатності вказує основні проблемні місця української економіки. У найгіршому стані (найбільший розрив у порівнянні з Польщею) знаходиться показник макроекономічної стабільності, цей показник сам по собі не збільшує чи зменшує продуктивність країни, проте він досить суттєво впливає на рівень її інвестиційної привабливості, тому що основні інвестиції, що спрямовані на інновації, відносяться до середньо- і довгострокових, для яких фактор стабільності у країні є одним із вирішальних при прийнятті рішень щодо інвестування (за умови нестабільності компанії не в стані прийняти обґрунтовані рішення, інвестори стикаються з проблемою високого рівня невизначеності, фінансові установи не в змозі сформулювати стратегію).

Другий показник, у якому спостерігається найбільший розрив – стан ринку праці. Ринки праці повинні бути гнучкими, щоб забезпечувати швидке переміщення працівників з одного сектора в інший і допускати коливання зарплати без значних соціальних потрясінь. Крім того, ефективні ринки праці повинні забезпечувати чіткий зв'язок між стимулами для працівників і їхньою діяльністю, а також найкраще використання наявних талантів. Більше того, здоровий та правильно функціонуючий ринок праці буде забезпечувати справедливе матеріальне винагородження для працівників, що буде одним з факторів їхньої мотивації до досягнення поставлених завдань. Вдоволеність працівників може стимулювати такий фактор інноваційної діяльності, як внутрішні інновації, коли перспективні ідеї надходять «знизу» від вмотивованого колективу на підприємстві. Деякі вчені вже висловлюють думку, що інновації, ініційовані корис-

тувачами, більш дієві, ніж класичні, ініційовані підприємствами [15].

Потрібно наголосити, що глобальний індекс конкурентоздатності України демонструє тенденцію на спад (2012 рік – 73 місце, 2014 – 76, 2016 – 85), що зумовлено збільшенням зростання у проблемних факторах, тому що при відсутності достатньої інноваційної активності передові держави поступово збільшують ефективність, а Україна залишається на попередніх позиціях, та навіть втрачає деякі за рахунок зменшення конкурентоздатності її товарів на глобальному ринку. Міжнародний економічний форум виділяє три етапи розвитку економіки: економіка – рухома факторами; економіка – рухома ефективністю; економіка – рухома інноваціями. Економіка України знаходиться на перехідному етапі від першої до другої стадії, що в умовах глобалізації та успішних світових економік, рухомих інноваціями, свідчить про відставання держави.

Слід виділити основні чинники за рахунок яких, згідно досліджень Міжнародного економічного форуму, Україна посідає 85 місце рейтингу, тобто основні проблеми низької конкурентоздатності національної економіки. Міжнародний економічний форум наголошує на таких основних проблемах (наводиться у порядку від більш до менш впливових): корупція; політична нестабільність; інфляція; неефективна урядова бюрократія; доступ до фінансування; нестабільність уряду; податкові ставки; податкові правила; нормативні акти в іноземній валюті; недостатнє постачання інфраструктури; обмежувальні норми трудового законодавства; недостатня здатність до інновацій; злочинність і крадіжки; погана трудова етика в національній робочій силі; погана громадська охорона здоров'я; малоосвіченого робоча сила.

Звісно, що це тільки основні проблеми, які потрібно вирішити уряду для створення позитивного інвестиційного іміджу країни та для поступового руху у напрямку інноваційної економіки, проте вони добре відповідають на питання пошуку основних векторів для виходу з належної ситуації.

Стимулювання інноваційної діяльності підприємств в Україні передбачає підготовку відповідного базису для стійкого інноваційного розвитку економіки:

1. подолання монополізму;
2. усунення адміністративних бар'єрів і корупції [16];
3. пряму фінансову підтримку інноваційних процесів, яка полягає в безпосередньому фінансуванні перспективних наукоємних виробництв за рахунок бюджетних коштів;
4. надання безвідсоткових або пільгових позик і грантів;
5. державне замовлення на інноваційні продукти і проведення наукових досліджень і розробок, проектних та конструкторських робіт із

щорічним моніторингом результативності його виконання;

6. підвищення якості міжнародного трансферу технологій у промисловість;

7. державні виплати провідним науковим установам і вченим (гранти на дослідження);

8. фіскальні пільги для підприємств-новаторів, а саме: пільгове оподаткування компанії, які впроваджують інновації; податковий кредит; перетворення короткострокового грошового кредиту в довгостроковий, що, в свою чергу, вимагає коректування різних нормативних актів;

9. розвиток організаційно-правових форм інноваційної діяльності та інноваційної інфраструктури (науково-дослідних установ, освітніх закладів, консалтингових фірм, фінансово-кредитних установ, страхових компаній, центрів сприяння розвитку і впровадження інновацій, науково-технологічних парків (технопарків), інкубаторів бізнесу, венчурних фондів і фірм тощо);

10. податкові пільги для вищих навчальних закладів, наукових установ і організацій в обсягах і напрямках, визначених чинним законодавством, що забезпечило б збалансування розвитку секторів науки та зміцнення зв'язків між ними, розвиток фундаментальних і прикладних

наук, формування мережі наукових центрів, докорінну перебудову наукової експериментальної бази;

11. сприяння комерціалізації науково-дослідних розробок;

12. стимулювання творчої активності, створення умов для її розвитку [17].

Висновки. Таким чином, в умовах глобалізації та інтеграції національних економік, українська економіка потребує суттєвих зусиль з боку уряду, підприємців та інвесторів для подолання розриву з економіками успішних світових держав-лідерів. Подолання такого розриву потребує чіткого плану та поступових дій, тому що подолання відставання за короткий проміжок часу не можливе.

Результати науки та інноваційної діяльності в сучасному світі – основне джерело розвитку економічного, соціального, тобто підвищення інноваційної складової у діяльності промислових підприємств повинно стати основним з напрямків підвищення конкурентоздатності національної економіки України. Головним завданням держави повинно стати подолання корупції, визначення ефективних форм державної підтримки інноваційної діяльності та активізація інноваційних процесів в країні в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность: угрозы и их отражение // Вопросы экономики. – 2004. – № 12. – С. 5–9.
2. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки: Монографія / За ред. О.В. Власюка. – К.: Знання, 2005. – 378 с.
3. Galbraith J.K. Economics in perspective: A critical history. – Boston, Mass.: Houghton Mifflin, 1987. – 324 p.
4. Глазьев С.Ю. О концепции макроэкономической политики в свете обеспечения экономической безопасности страны (14.11.2007) // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.old.glazev.ru>.
5. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: Монографія / Денисенко М.П., Михайлова П.І., Грищенко І.М., Гречан А.П. та ін.; За ред. д.е.н. проф., М.П. Денисенка, д.е.н., проф. П.І. Михайлової. – Суми: Університетська книга, 2008. – 1050 с.
6. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Прогресс, 1978. – 360 с.
7. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
8. Львов Д.С. Экономика развития: Монография. – М.: Экзамен, 2002. – 512с.
9. Сухоруков А.І., Ладюк О.Д. Фінансова безпека держави: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 192 с.
10. Friedman M., Friedman R. Tyranny of the status quo. – S. Diego; N. Y. et.c., 1984. – 192 p.
11. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.
12. Arrow J.K. Essays on the Theory of Risk Bearing. – Amsterdam: North-Holland, 1970. – 278 p.
13. World Economic Forum. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.weforum.org>.
14. Фонд Ефективне Управління. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.feg.org.ua>.
15. Зайцева А.С. Новые акценты в развитии инновационной деятельности: инновации, инициируемые пользователями. – Форсайт – № 2, 2011.
16. Андреюк Н.В., Загайнова Н.Л. Теория инноваций и теория конкуренции: сущностное содержание и реалии новой экономики – Вестник ПГТУ. – 2013. – № 3 (19). – С.24-34.
17. Андреюк Н.В. Інноваційний аспект конкурентоспроможності України – Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка – № 158 – 2014 р.